

Sluttrapport 2014–2018

Program
Kultur- og mediesektoren – KULMEDIA

Sluttrapport
2014-2018

Program om kultur- og mediesektoren - KULMEDIA

© Norges forskningsråd 2019

Norges forskningsråd
Besøksadresse: Drammensveien 288
Postboks 564
1327 Lysaker
Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01

post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no/

Publikasjonen kan bestilles via internett:
www.forskningsradet.no/publikasjoner

Grafisk design omslag: Design et cetera
Foto/ill. omslagsside: Shutterstock

Oslo, mars 2019

ISBN 978-82-12-03759-5 (pdf)

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
Forord.....	3
Innledning.....	4
Økonomi.....	5
Aktiviteter i programperioden	5
Nøkkeltall, aktiviteter.....	7
Resultater	7
Høydepunkter og funn	7
Samlet vurdering	11
Utfordringer framover.....	14
Vedlegg.....	14
KULMEDIA-prosjekter	15

Forord

Program om kultur- og mediesektoren (KULMEDIA) har nå avsluttet sin første femårsperiode, 2014-2015. Programmet ble opprettet i 2014 på oppdrag fra Kulturdepartementet, som også har finansiert det. Kulturdepartementet ønsker å videreføre forskningsprogrammet i en ny femårsperiode fra 2019.

Programstyret leverer med dette sin sluttrapport for KULMEDIA for perioden 2014-2018. Sluttrapporten gir oversikt over programmets aktiviteter og resultater gjennom perioden. Den viser den faglige bredden i forskningen på kultur- og mediefeltet, og at programmet har levert ny kunnskap av betydning for politikktutforming, forvaltning, aktører i sektoren, for forskningsmiljøer og for samfunnet generelt.

Sluttrapporten gir også en samlet vurdering av programmets måloppnåelse, samt synspunkter på utfordringer framover.

Innledning

Navn på programmet: Program om kultur- og mediesektoren – KULMEDIA

Programmets hovedmål: KULMEDIA skal gi økt kunnskap om sammenhengene mellom kulturlivets og mediens samfunnsrolle og deres endrede økonomiske og teknologiske betingelser. Hovedmålet er å få bedre kunnskapsgrunnlag for politikktutforming i lys av det infrastrukturansvaret for offentligheten som Grunnlovens paragraf 100 pålegger staten.

Virkeperiode: 2014-2018

Programstyre:

- Professor Jostein Gripsrud (leder), Universitetet i Bergen, Institutt for informasjons- og medievitenskap
- Førsteamanuensis Jostein Askim, Universitetet i Oslo, Institutt for statsvitenskap
- Professor Trine Bille, Copenhagen Business School
- Professor Tine Damsholt, Københavns Universitet, Saxo-Instituttet
- Fagsjef Geir Engen, Mediebedriftenes Landsforening
- Forskningsleder Ellen Aslaksen, Norsk kulturråd (til 14.10.2015)
- Prosjektleder Øyvind Prytz, Norsk kulturråd (fra 1.12.2015)
- Seniorrådgiver Elisabeth Stavem, Kulturdepartementet

Fast møtende varamedlemmer:

- Professor Göran Bolin, Södertörns Högskola, Institutionen för kultur och lärande, Medie- och kommunikationsvetenskap
- Seniorrådgiver Vilde Schanke Sundet, Kulturdepartementet (til 31.7.2014)
- Seniorrådgiver Karoline Andrea Ihlebæk, Kulturdepartementet (til 1.8.2015)
- Rådgiver Tove Laurhammer Tennbakk, Kulturdepartementet (fra 20.10.2015)

Program om kultur og mediesektoren – KULMEDIA – ble etablert i 2014 som et femårig handlingsrettet forskningsprogram om kultur- og mediesektoren, på oppdrag fra Kulturdepartementet. Programmet skulle bidra med kunnskap om digitaliseringens konsekvenser og styrke forskning av høy kvalitet med relevans for politikktutvikling, forvaltning og andre aktører i sektoren. Til grunn for programmet lå bl.a. Grundutvalgets rapport om FoU-behov i kultursektoren (2012) og Kulturutredningen 2014, NOU 2013:4 (Engerutvalget), som begge peker på behovet for å styrke forskning og bygge kompetanse og FoU-kapasitet innenfor Kulturdepartementets ansvarsområder. Det ble i mai 2014 oppnevnt et programstyre, som fikk i oppgave å utarbeide en programplan med beskrivelse av utfordringer, prioriteringer og rammer for programmet.

Programmet hadde mål om å bidra med økt kunnskap på tre områder:

- kunnskap om de endrede teknologiske og økonomiske vilkårene for produksjon, distribusjon og bruk av medieinnhold, kunst og kulturuttrykk av alle slag,
- kunnskap om de endrede teknologiske og økonomiske vilkårene for etablering, forvaltning, tilgjengeliggjøring og formidling av samlinger i institusjoner som museer, arkiv og bibliotek – landets kulturelle hukommelse,
- kunnskap om hvordan kultur- og mediepolitikken selv påvirker områdenes vilkår og samfunnsrolle.

Programplanen hadde følgende tematiske prioriteringer:

1) Digitaliseringen og dens konsekvenser

2) Endringer i økonomiske rammevilkår for mediesektoren

3) Endringer i økonomiske rammevilkår for kultursektoren

4) Endringer i kultur- og mediepolitikken

5) Brukerperspektivet og kulturelt medborgerskap.

I tillegg ble det også pekt på betydningen av historiske, nasjonale og internasjonale perspektiver.

Økonomi

Programmets finansieringskilder: Kulturdepartementet

Totalt disponibelt budsjett: 81,4 mill. kroner

Aktiviteter i programperioden

Programmets sentrale aktiviteter har vært knyttet til utlysninger og finansiering av forskerprosjekter. Programplanen ble ferdigstilt høsten 2014, og første utlysning ble publisert sent sammen høst.

Utlysningene

Det har blitt gjennomført tre utlysninger i programmet, i henholdsvis 2015, 2016 og 2017.

- Utlysning 1, søknadsfrist i 11.2.2015: 45 mill. kroner lyst ut til store prosjekter på opptil 15 mill. kroner. 3 forskerprosjekter innvilget.
- Utlysning 2, søknadsfrist i 17.2.2016: 30 mill. kroner lyst ut. Prioritering av tema om økonomi og politikkområdet, men åpent for hele programplanens bredde. Lyst ut forskerprosjekter opptil 15 mill. kroner. 2 forskerprosjekter innvilget.
- Utlysning 3, søknadsfrist i 15.2.2017: 7 mill. kroner lyst ut til ett prosjekt. Prioritering av forskning om økonomiske faktorer og opphavsrett innenfor kunst- og kulturfeltet. Ett forskerprosjekt innvilget.

Både programplan og utlysninger har lagt vekt på ambisiøse prosjekter som kunne gripe de komplekse utfordringene i kultur- og mediesektoren, og der teknologi, økonomi, politikk og medienes og kulturlivets samfunnsrolle ble sett i sammenheng.

Første utlysning var rettet mot hele bredden i programmet. Gjennom de to neste utlysningene ønsket programstyret å supplere prosjektporteføljen og få bedre dekning av tematikker. Andre utlysning prioriterte derfor søknader med problemstillinger knyttet til økonomi og politikkfeltet. I forkant av utlysningen ble forskningsmiljøer invitert til et åpent innspillsmøte om aktuelle problemstillinger innenfor disse områdene. De to første utlysningene inviterte til store prosjekter på opptil 15 mill. kroner. Den tredje utlysningen prioriterte temaet økonomi og opphavsrett innenfor kunst- og kulturfeltet, og tilgjengelige midler ga rom for ett prosjekt. Programmet har i de tre utlysningene mottatt 42 søknader med et samlet søknadsbeløp på 498 mill. kroner. Om lag 3/4 av søknadene ble sendt inn fra UH-sektoren, de øvrige kom fra instituttsektoren.

Prosjektene

Programmets prosjektportefølje består av 6 forskerprosjekter med samlet bevilgning på 76,8 mill. kr. Prosjektene er store, opptil 15 mill. kr, med varighet på 3-4 år (avsluttes i 2019-2020/21). Prosjektene

fordeler seg forholdsvis jevnt på kultur- og mediefeltet. To prosjekter har hovedvekt på medier, to prosjekter har hovedvekt på ABM-feltet (primært museer og bibliotek, men også arkiv), ett prosjekt omfatter både kultur- og mediefeltet (bokbransje, bibliotek, museum, filmbransje, lokalpresse) og ett prosjekt retter seg mot musikk-/mediefeltet. Både samfunnsvitenskapelige, humanistiske og utdanningsvitenskapelig fag er representert i prosjektene, men med hovedtyngde i samfunnsvitenskap. Porteføljen omfatter fag som medievitenskap, museumsstudier, bibliotekvitenskap, pedagogikk, sosiologi, statsvitenskap, økonomi, litteratur, arkitektur/design, musikkvitenskap, og det er mye tverrfaglig samarbeid i prosjektene.

Prosjektoversikt følger som vedlegg til rapporten.

Programmet har lagt vekt på å bygge kapasitet og kompetanse. Som del av prosjektbevilgningene er det finansiert i alt 11 stipendiater, hvorav seks doktorgrads- og fem postdoktorstipendiater. I tillegg har flere prosjekter fått styrket forskningsfeltet gjennom stipendiater finansiert av institusjonene.

Prosjektene omfatter i første rekke samarbeid mellom UH-sektoren og instituttsektoren, men også kulturinstitusjoner deltar som partnere. Fire av prosjektene ledes av miljøer ved universitetene (Universitetet i Bergen, Universitetet i Oslo, OsloMet), ett ved Handelshøyskolen BI og ett er lokalisert til Institutt for samfunnsforskning/ISF. Utover de seks miljøene som har prosjektansvaret, deltar en rekke norske forskningsmiljøer, både NTNU, Universitetet i Tromsø, Universitetet i Stavanger, Høgskolen i Innlandet, Høgskulen på Vestlandet. I tillegg deltar også Nasjonalbiblioteket, Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design og Naturhistorisk museum/UiO. Brukerorganisasjoner i sektoren er også involvert gjennom rådgivende grupper (Mediebedriftenes landsforening, Film & Kino, Norges museumsforbund).

Kjønnsbalanse i prosjektene: Det er to kvinnelige og fire mannlige prosjektledere. Blant stipendiatene er det flest kvinner (6 kvinnelige doktorgradsstipendiater, 3 kvinnelige og to mannlige postdoktorstipendiater). I forskergruppene er det samlet sett god kjønnsbalanse.

Internasjonalt samarbeid

Programmet har lagt vekt på internasjonalt samarbeid, både for å fremme kvalitet og kapasitet i norsk forskningen, for å gi tilgang til kunnskap og mulighet for norske forskere til å delta i den internasjonale kunnskapsoppbyggingen. Det har også blitt oppfordret til prosjekter med en komparativ dimensjon, som kan bidra til bedre forståelse av norske forhold og de endringsprosessene sektorene står overfor.

Prosjektene har utstrakt samarbeid med utenlandske forskere, både som prosjektdeltakere, i referansegrupper og nettverk. I alt syv utenlandske FoU-institusjoner inngår som samarbeidspartnere i prosjektene. Gjennom prosjektbevilgningene er det gitt støtte til ti utenlandsstipend og ni gjesteforskerstipend.

Møteplasser, formidling og kommunikasjon

Programmet har invitert relevante forsker- og brukermiljøer til to åpne innspillseminarer/-møter, det første som del av arbeidet med programplanen, det andre for å få innspill om forskningsbehov og aktuelle problemstillinger knyttet til økonomi- og politikfeltet.

Det har blitt arrangert to større konferanser i løpet av programperioden. Høsten 2016 ble konferansen "*Digitalisering av medier og kultur: Penger, makt og innhold*" holdt som del av

Forskningsdagene. Våren 2018 ble konferansen "*Medie- og kulturbruk: Et nytt kulturelt klaseskille?*" arrangert. Dette var åpne arrangementer, rettet både mot aktører i kultur- og mediefeltet og forskere, som samlet mellom 80 og 100 deltakere.

Programmet har også arrangert årlige samlinger med deltakere fra prosjektene og representanter fra finansierende departement. Det første ble holdt i 2016, etter at de første prosjektene var kommet i gang. Samlingene har hatt ulike temaer, det har vært innlegg fra eksterne forskere og fagfolk fra sektorene, men hovedvekt på presentasjoner av forskningen i programmet og diskusjoner om faglige utfordringer. Temaer har vært forskningens samfunnsbidrag, hvordan forskningsresultater kan tas i bruk i politikktutvikling, offentlig forvaltning og aktører i sektorene, og om digitalisering og forholdet kontinuitet - endring.

Nøkkeltall, aktiviteter

Antall prosjekter: 6 forskerprosjekter

Antall doktorgradsstipendiater: 6, alle kvinner

Antall postdoktorstipendiater: 5, hvorav 3 kvinner

Stipendiatene inngår i forskerprosjektene.

Resultater

Høydepunkter og funn

Programmet har finansiert seks til dels store prosjekter. Siste år med bevilgning til programmet fra Kulturdepartementet var 2018, men prosjektene varer ut over det. De første prosjektene startet ved årsskiftet 2015/2016, det siste startet i desember 2017. Prosjektene har varighet på minst 3-4 år, ofte lengre pga. stipendiater som ikke har avsluttet. De fleste prosjektene avsluttes først i 2020-2021, og det kan derfor bare angis foreløpige resultater. Nedenfor gjengis eksempler på funn og resultater fra prosjektene, mer informasjon finnes på prosjektenes nettsider.

Prosjektet ***Mediebruk, kultur og tilknytning til offentligheten: Informasjonsfrihet i "stordata'ens tidsalder" (MeCIn)*** undersøker hvordan folk i Norge utøver og opplever sin informasjonsfrihet, og hvilken rolle mediene og kulturelle arenaer har for folks forhold til offentligheten.

Foreløpige funn fra prosjektet viser blant annet at mediebruksmønstre er sammensatte og varierte, og kommer til uttrykk på tvers av alder og sosiale grupperinger i samfunnet. Det er tydelige klasseforskjeller knyttet både til medie- og kulturbruk, ens relasjon til det politiske systemet og tilknytning til offentligheten. Slike forskjeller - i samspill med andre faktorer som for eksempel utdanning og yrkesområde - samvirker til å skape inkluderende og ekskluderende mekanismer. Borgeridealer – der den enkelte har et ansvar for å delta og stemme ved valg – står sterkt. Mange opplever at nyhetsmediene ikke fokuserer på saker de selv synes er viktige, og mange er kritiske til det de opplever som forfall og skjeve framstillinger. Sosiale medier har blitt en viktig formidler av

nyheter, men mange vet ikke hvor nyheter de får i sosiale medier kommer fra. Mange vegrer seg også for å delta i debatt i sosiale medier.

Komparative studier viser at nordmenn er mer digitale i sin nyhetsbruk enn de fleste andre europeere, og er i større grad villige til å betale for digital mediebruk. Nordmenn flest har høy tillit til nyheter generelt, og lav tillit henger sammen med det å aktivt unngå nyheter. Googling er langt mindre viktig som vei til nyheter, ulikt EU-landene flest. Vi skiller oss også fra mange andre europeiske land ved at vi i svært stor grad holder oss til de tradisjonelle nyhetstilbyderne, også digitalt. Sosiale medier er en vei til nyheter for mange, men ikke utbredt som hovedkilde for nyheter.

Prosjektet har gitt ny innsikt i hvordan samfunnsborgerne faktisk benytter offentligheten, og analysene vil gi bedre grunnlag for innretningen av ulike mediepolitiske verktøy. Også bransjene og sektorene vil ha nytte av kunnskap om endringer i bruksmønstre for å forstå utfordringene de står overfor. Prosjektgruppen har sørget for at kunnskapen når ut gjennom publisering av rapporter (inkludert rapport på oppdrag fra Medietilsynet) og møter med departementet og andre aktører. Prosjektet er tilknyttet Institutt for informasjons- og medievitenskap ved Universitetet i Bergen, det ledes av professor Hallvard Moe og utføres i samarbeid med deltakere fra Institutt for samfunnsforskning, OsloMet og Universitetet i Stavanger. <https://www.uib.no/prosjekt/mecin>

Prosjektet ***Cultural Heritage Mediascapes: Innovation in knowledge and communication practices*** har studert endringer i forvaltning, videreutvikling og formidling av kunnskap i museer og arkiver i lys av digitalisering, og hvordan nye publikumsgrupper bidrar til og lærer av denne kunnskapen. Prosjektet har undersøkt de spesielle utfordringene som digitale tegninger, modeller og representasjoner har for museale innsamlings- og formidlingspraksiser innen feltet arkitektur, hvordan VR-teknologi kan brukes i som del av formidling og hvordan digital teknologi kan være verktøy for planlegging av publikumstiltak ved institusjonene.

Eksempel på funn fra dette prosjektet er hvordan innsamling av biomangfold og kulturarv ved hjelp av forskjellige typer ekspertise har betydning for den langsiktige utviklingen av artsdatabanker og kulturminnearkiver. Gjennom studier av citizen science/folkeforskning har man fulgt alminnelige innbyggers engasjement i innsamling av artsobservasjoner/data om biodiversitet til Naturhistorisk museum. Prosjektet viser hvordan folkeforskning åpner opp for flere og nye former for deltakelse i kunnskapsproduksjonen. En sentral utfordring er imidlertid kvalitetssikring av data, og hvordan involvere bredere. Undersøkelsen viste at mange av de aktive var mannlige, høyt utdannede innbyggere. Prosjektet har også prøvd ut nye deltakelsesformer for ungdom til innsamling av digital kulturarv. De unge fikk selv velge ut materiale fra sin digitale kommunikasjon (f.eks. memes), som de mente skulle dokumenteres for ettertiden. Dette har gitt større innsikt i de unges kommunikasjonsmåter, -praksis og -kontekst, motivasjoner og rasjonale. Samtidig har det bidratt til å engasjere unge i et felt de vanligvis ikke deltar i, og til refleksjoner om kulturarv. Prosjektet har gitt viktige bidrag til å forstå hvordan digitale medier både utfordrer og omformer kultur(arvs)institusjoners dokumentasjons- og innsamlingsarbeid, og åpner muligheter for nye måter å inndra nye grupper av innbyggere i kunnskapsproduksjon.

Prosjektet har bidratt med kunnskap og forskningsmetoder som er nyttige for kulturarvsinstitusjonene, og vil utvide kunnskapsunderlaget for utviklingen av en fremtidsrettet politikk for kultursektoren. Prosjektleder er professor Palmyre Pierroux ved Institutt for pedagogikk, Universitetet i Oslo. Prosjektet utføres i samarbeid med deltakere fra bl.a. Institutt for kulturstudier

og orientalske språk, Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design og Naturhistorisk museum.
<https://www.uv.uio.no/iped/english/research/projects/mediascapes/>

Prosjektet **Digitalisering og mangfold - muligheter og utfordringer for mangfoldet i kultur- og mediesektoren (DnD/Digitization and Diversity)** har undersøkt hvordan offentlige og private digitaliseringsinitiativ påvirker mangfoldet i sektoren. Undersøkelsene er konsentrert om fire bransjer: Bokbransjen og bibliotek (e-bok), museum (digitale samlinger), film (digital kino og filmfiler), og pressen med fokus på lokalavisene (e-avis). I Norge spiller staten en betydelig rolle i både finansieringen og digitaliseringen av sektoren, og prosjektet har derfor fokusert spesielt på samspillet mellom offentlige og private aktører. Det overordnede forskningsspørsmålet i prosjektet er hvordan digitaliseringen påvirker de ulike mangfoldsdimensjonene i kultur- og mediesektoren, både knyttet til form og innhold, demografi, forbruksmønstre, distribusjons- og formidlingskanaler, og teknologi (tekno-kulturelt).

Prosjektet har gjennomført flere større datainnsamlinger og undersøkelser. En studie av Nasjonalbibliotekets digitale satsing, Bykhylla.no, har vist at det er behov for et digitalt kulturløft for å sikre formidling av norsk innhold, og for at kulturtilbud ikke kun skal bli overlatt til store globale aktører. Et interessant funn er at den digitale tjenesten benyttes like mye av menn som av kvinner, til forskjell fra annet bokkonsum som domineres av kvinnelige brukere (jf. Statistisk sentralbyrås Kulturbarometer 2016 og Mediebarometer 2016). En studie av lokalaviser belyser strategier og forretningsmodeller. Undersøkelsen har bl.a. vist at det er begrenset hvor mye NRK utkonkurrerer lokale medier. 85 prosent av lokalmedieforbrukere benytter NRK som et tillegg til lokale medier. Generelt søker forbrukere i større grad andre medier enn tidligere, fordi lokale medier har begynt å kreve betaling, og Facebook "stjeler" flere forbrukere enn NRK. Stadig svakere økonomi truer lokale medier og det kan bety demokratisk underskudd, men her kan NRK bidra med utfyllende nyhetsdekning.

Forskningen har bidratt med ny kunnskap om digitalt kulturkonsum, og prosjektgruppen har levert resultater, formidlet gjennom en rekke rapporter, som kan bidra til utviklingen av den framtidige kultur- og mediepolitikken. Prosjektet utføres ved Handelshøyskolen BI under ledelse av professor Anne-Britt Gran, med samarbeidspartnere ved NTNU og Nasjonalbiblioteket, Københavns universitet, og med bransjeorganisasjoner som partnere. <https://www.bi.no/forskning/finn-institutt-og-forskningssenter/forskningssentre/centre-for-creative-industries/digitization-and-diversity/publikasjoner2/>

Prosjektet **ABM-feltet, digitalisering og offentlighet (ALMPUB)** undersøker hvordan digitalisering og nye sosiale rammebetingelser påvirker bibliotek, arkiver og museers offentlige rolle. Prosjektet belyser hva endringene betyr for utformingen av lokal, nasjonal og internasjonal kulturpolitikk, og hvordan institusjonene kan øke sine digitale ressurser og styrke sitt samfunnsoppdrag gjennom brukerdeltakelse.

Prosjektet har gjennomgått nasjonal politikk på ABM-feltet, og har analysert nasjonale politikkdokumenter med relevans for ABM-feltet fra de siste 25 årene. Et delprosjekt ser på bibliotekenes rolle i framveksten av en samisk offentlighet. Brukere og sentrale aktørers holdninger har blitt tematisert, og det er gjennomført komparative surveyundersøkelser blant befolkningen i seks land (Norge, Sverige, Danmark, Tyskland, Sveits og Ungarn). Undersøkelsen dokumenterer

bruken av bibliotek i landene, både for å hente nyttig informasjon og som møteplass og debattarena. Prosjektet har også gjennomført flere kvalitative undersøkelser. Casestudier om folkebibliotekene gir eksempler på hva brukerdeltagelse kan bety i praksis, eksempelvis som mikro-offentligheter.

Resultater fra prosjektet viser bibliotekenes rolle og betydning som offentlighetsinstitusjoner. Samtidig peker funnene på viktige utfordringer feltet står overfor med hensyn til å forankre og legitimere den nye rollen. Forskningen har gitt kunnskap om brukeratferd og brukerbehov som vil være nyttig i planlegging og utforming av bibliotek og for utvikling av bibliotekenes tjenester. Prosjektet er lokalisert til OsloMet med professor Ragnar Audunson som prosjektleder, og utføres i samarbeid med Høgskolen Vestlandet, Universitetet i Tromsø, Københavns universitet og Uppsala Universitet. Prosjektet har i tillegg flere utenlandske samarbeidspartnere. <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NIBR/Prosjekter/The-ALM-Field-Digitalization-and-the-Public-Sphere>

Prosjektet ***Disruptive Change and New Media Policies*** studerer hvilke konsekvenser de dramatiske teknologiske og økonomiske endringene i den globale medieindustrien har for det norske mediesystemet og mediepolitikken. Prosjektet analyserer hvordan digitaliseringen har påvirket mangfold og kvalitet gjennom feltstudier av den norske mediesektoren, som inkluderer undersøkelser av både nye og tradisjonelle aktører. Dette er kombinert med analyser av individuell mediebruk i Norge over en 20 års periode. For å studere sammenhengen mellom en utvikling mot mediesystemer med stadig større muligheter for å velge bort nyheter og politisk kunnskap, benyttes komparative data fra mer enn 20 vestlige land over de samme to tiårene.

Prosjektet gir en sterkt tiltrengt empirisk beskrivelse av hvordan digitalisering og globalisering påvirker dagens mediesystemer både på felt-, organisasjons- og individnivå. De empiriske resultatene bidrar også til å reise grunnleggende spørsmål om potensialet for offentlig mediepolitikk i en situasjon med eksponentielt tiltagende nyhetstilbud, der feltet har åpnet seg opp for en rekke nye aktører. Analysene tyder på at en systematisk og helhetlig tilnærming er nyttig for å forstå politikktutforming og mediepolitiske prosesser. Særlig fremstår det som viktig å identifisere hvilke forståelsesrammer som dominerer i mediefeltet, strategiene og mulighetene til henholdsvis etablerte aktører og utfordrere, samt under hvilke forhold såkalte «politikkvinduer» oppstår, det vil si situasjoner der nye mediepolitiske løsninger kan etableres. Videre tyder foreløpige resultater på at stadig flere valgmuligheter ikke ser ut til å ha økt andelen nyhetsunnvikere i Norge i betydelig grad, eller ført til økte politiske forskjeller i vestlige demokratier.

Prosjektets resultater er nyttige for bransjen, politikere og sentrale aktører i sektoren, og bidrar med kunnskap om politikktutvikling på mediefeltet. Prosjektet utføres ved Institutt for samfunnsforskning – ISF, med forsker Rune Karlsen som prosjektleder, og med samarbeidspartnere ved Universitetet i Oslo og Høgskolen Innlandet. Det er også etablert samarbeid med et av de andre KULMEDIA-prosjektene, MeCIn (Hallvard Moe, UiB), blant annet om tiltak rettet mot sektorinteressene. <https://www.samfunnsforskning.no/prosjekter/disruptive-change-and-new-media-policies-a-field-approach.html>

I prosjektet ***Music on demand: Economy and copyright in a digitised cultural sector*** undersøkes en sentral utfordring i kultursektoren på 2000-tallet: Hvordan skal kunst og kreativt arbeid betales for? Bruk av digital medieteknologi endrer på grunnleggende vis hvordan musikk og annet kulturinnhold

blir produsert og distribuert, samt mulighetene for få inntekter fra det. Prosjektet forener forskning på medier, musikk, økonomi og opphavsrett i tverrfaglige analyser av hvordan artister og organisasjoner ivaretar sine økonomiske interesser og rettigheter i møtet med nye medietjenester.

Prosjektet omfatter flere hovedspørsmål: 1) Hvordan produsenter og distributører av musikk forhandler rundt bruk av åndsverk, med fokus på økonomiske hensyn, 2) hvordan artister, plateselskap og management utvikler seg i møte med globale markeder, som tilfører nye muligheter så vel som økt konkurranse, og 3) hvordan staten engasjerer seg i musikksektorens utvikling, med hensyn til ulike former for støtte, fra direkte prosjektstøtte til den mer indirekte støtten som åndsverkloven utgjør.

Det er foreløpig gjennomført intervjuer og forberedt en større survey av den norske musikkbransjens erfaringer i internasjonale markeder. Fokusområder for arbeidet så langt har vært sangere/låtskrivers bruk av opphavsretten, managers rolle i arbeidet mot internasjonale markeder, strømme-tjenestenes databehandling og økonomiske rolle, vederlagsbyråenes lisensieringspraksis (bl.a. forholdet mellom kollektive og individuelle avtaler) og revisjonen av åndsverkloven.

Prosjektet vil styrke kunnskapsgrunnlaget for relevante deler av kultursektoren, både aktører i musikkfeltet, musikklivets organisasjoner, bransjer og for kulturpolitiske tiltak. Prosjektet utføres ved Universitetet i Oslo med førsteamanuensis Yngvar Kjus som prosjektleder, og med deltakere fra Institutt for musikkvitenskap, Institutt for medier og kommunikasjon og Juridisk fakultet, samt fra Storbritannia. <https://www.hf.uio.no/imv/forskning/prosjekter/musec/index.html>

Resultatindikatorer

Avlagte doktorgrader: Foreløpig ingen avlagte doktorgrader, men seks stipendiater er i gang.

Vitenskapelig publisering: 47 (45 vit. artikler, 2 monografier)

Annen publisering/formidling: 178 brukerrettede formidlingsaktiviteter (rapporter, notater, foredrag), 31 populærvitenskapelige artikler, 53 medieoppslag.

Allmennrettet formidlingstiltak: 84

De første prosjektene i programmet avsluttes ved utgangen 2019, resultatene som oppgis her er foreløpige.

Samlet vurdering

Samlet sett er det god måloppnåelse, programmet har produsert mye relevant kunnskap om sentrale utfordringer i kultur- og mediesektoren. Samtidig har det ikke vært mulig å dekke alle områdene fra programplanen gjennom seks prosjekter, og det er fortsatt områder som ikke er godt nok belyst. Prosjektene er som nevnt ikke avsluttet ennå, og programstyrets vurdering er følgelig basert på foreløpige resultater. Nedenfor gis en samlet oppsummering av måloppnåelse.

Målområde 1) Programmet skal bidra med kunnskap om de endrede teknologiske og økonomiske vilkårene for produksjon, distribusjon og bruk av medieinnhold, kunst og kulturuttrykk av alle slag.

Programmet har særlig belyst *bruk* av kultur og medier, og har bidratt med kunnskap bl.a. om hvordan folk i Norge utøver og opplever sin informasjonsfrihet, hvilke roller mediene og kulturelle arenaer har for folks forhold til offentligheten, om brukernes preferanser, men også hvordan nye digitale tjenester påvirker repertoar, forbruk og økonomi i bransjene. Forskningen har gitt ny innsikt om hvordan befolkningen bruker kulturinstitusjonene, og deres rolle for mangfold og deltakelse, om publikumsgrupper og formidling. Det er gjennomført studier av mediebruk og mediepolitiske tiltak, og analyser av bibliotek, bokbransjen, museum, film, mediebransje/lokalaviser, samt musikkindustrien. På dette målområdet er særlig brukeraspekter knyttet til medier og kulturarvsinstitusjoner belyst, mens kunstfeltet og problemstillinger knyttet til økonomi i mindre grad er dekket.

Målområde 2) Programmet skal bidra med kunnskap om de endrede teknologiske og økonomiske vilkårene for etablering, forvaltning, tilgjengeliggjøring og formidling av samlinger i institusjoner som museer, arkiv og bibliotek – landets kulturelle hukommelse

På kulturfeltet er særlig biblioteks- og museumssektoren belyst, men også arkivfeltet (ABM-sektoren). Etablering, forvaltning, tilgjengeliggjøring og formidling i kulturarvinstitusjonene tematiseres i flere prosjekter. Programmet har også gitt innsikt i hvordan citizen science/ folkeforskning kan bidra til fornyelse i sektoren. Forskningen har gitt ny innsikt om digitale kunnskapspraksiser, formidling, forvaltning, tilgjengeliggjøring i museer og arkiver, om nye roller for bibliotek og arkiv, og om brukernes preferanser med hensyn til digitale tjenester i bibliotek og museer. På dette målområdet er ABM-institusjonenes *rolle og bruk* særlig belyst, herunder aspekter ved formidling og forvaltning. Heller ikke på dette området har økonomiske problemstillinger stått mest sentralt i forskningen.

Målområde 3) Programmet skal bidra med kunnskap om hvordan kultur- og mediepolitikken selv påvirker områdenes vilkår og samfunnsrolle.

Flere av prosjektene omfatter analyser av kultur- og mediepolitikken. Forskningen har bidratt med innsikt i effekter av medie- og kulturpolitiske tiltak og konsekvenser for mangfold og kvalitet. Forskningen har gitt en bredere innsikt i utviklingen på feltene gjennom komparative internasjonale studier og historiske aspekter. Programmet har også bidratt med kunnskap om utfordringer i sektorene og bransjene, som vil være relevant for politikkutforming og utvikling av virkemidler på kultur- og mediefeltet.

Programplanenes deltemaer

Programplanen utdypet programmets prioriteringer i fem deltemaer. Disse er til dels overlappende, de utelukker ikke hverandre, og de fleste prosjektene retter seg mot flere av temaene. Prosjektene belyser særlig tema 1) Digitaliseringens konsekvenser og 5) Brukerperspektivet og kulturelt medborgerskap. Tema 4) Endringer i kultur- og mediepolitikken, er kun delvis belyst. Temaområde 2 og 3) Endringer i økonomiske rammevilkår for medie- og kultursektoren, har i mindre grad blitt belyst i programmet. Forskningen gir likevel bidrag om utfordringer knyttet til digitalisering, økonomi og opphavsrett, og hvordan nye digitale tjenester påvirker økonomi i bransjene, bl.a. lokalavisers strategier og forretningsmodeller.

Programmets strategiske mål

Programmet har ønsket å styrke relevant forskning for både kultur- og mediesektoren, og det har vært et ønske å styrke koblingen mellom grunnleggende og anvendt forskning. Kvalitet og relevans er sett i sammenheng, og gjennom prosjektene er det etablert samarbeid og nettverk mellom forskningsmiljøer på tvers av institusjonstyper og fag. Forskningen har bidratt til å styrke miljøer med relevant kompetanse, som kan levere kunnskap på Kulturdepartementets områder. Eksempelvis har et av prosjektene levert en egen analyse av NRKs bidrag til mediemangfoldet, på oppdrag fra Medietilsynet. En av prosjektlederne har deltatt i det regjeringsoppnevnte Mediemangfoldsutvalget (Moe, MeCIn) og en deltaker i samme prosjektet sitter i Kringkastingsrådet (Nærland). En annen prosjektleder (Gran, DnD) har i perioden vært sekretær for Næringspolitisk råd for kulturell og kreativ næring som ble oppnevnt Nærings- og fiskeridepartementet og Kulturdepartementet.

Internasjonalt samarbeid og komparative perspektiver i forskningen er godt ivaretatt gjennom prosjektene. En rekke utenlandske forskere deltar i forskningen, og i alt syv utenlandske institusjoner inngår som samarbeidspartnere i prosjektene. Det bidrar til å styrke kvaliteten i forskningen og til økt internasjonal publisering. Flere av prosjektene har internasjonalt komparative dimensjoner, og har etablert gode internasjonale nettverk og samarbeidsrelasjoner. Eksempel på internasjonale bidrag, er prosjektet MeCIn som har bidratt til de årlige Reuters Digital News Report – en spørreundersøkelse om digital nyhetsbruk, koordinert av Reuters Institute for the study of journalism ved Universitetet i Oxford.

Det er oppnådd god *rekruttering* som vil bidra til styrket *kompetanse og kapasitet* på programmets områder. Når det gjelder rekruttering har det hatt god effekt å konsentrere midlene til store prosjekter. Det har gitt mulighet for å finansiere mange stipendiater gjennom prosjektbevilgningene. I tillegg har også flere prosjekter fått tilknyttet stipendiater finansiert av institusjonene. Slik har midlene fra Forskningsrådet utløst mer forskning og rekruttering. Flere prosjekter har bygd på etablerte forskningsmiljøer, som har fått styrket forskningsinnsats og kompetanse gjennom KULMEDIA-prosjektene.

Programmet har lyktes med involvering av *brukere og aktører*. På kulturfeltet omfatter alle prosjektene samarbeid med kulturinstitusjoner, et av prosjektene har involvert brukerorganisasjoner i rådgivende grupper, det er etablert dialogarenaer. På mediefeltet har prosjektene kontakt og dialog med relevante brukere, og forskere har levert rapporter og bidratt til politiske prosesser (eks. rapport på oppdrag fra Medietilsynet, medlem i Mediemangfoldsutvalget, Kringkastingsrådet). Det har vært vanskeligere å få mediebransjen involvert, og mer spissede tiltak ville antakelig vært påkrevd. Prosjektene er jevnt over svært aktive med kontakt, kommunikasjon og formidling til aktuelle aktører i sektorene (jf. at prosjektene har rapportert om i alt 178 brukerrettede formidlingsaktiviteter).

Programmet har fått fram mye god og relevant forskning for kultur- og mediesektoren. Forskningen har bidratt med analyser og kunnskap som kan gi bedre grunnlag for utvikling av kultur- og mediepolitikken, og kunnskap som kan være nyttige verktøy for brukere i kultur- og mediesektorene. Programmet har også bidratt til å styrke og øke rekrutteringen til den sektororienterte kultur- og medieforskningen. Ikke minst har programmet resultert i ny kunnskap om medienes og kulturlivets rolle i en digital tid, og innsikt i kultur- og mediefeltets betydning for den offentlige samtale, for deltakelse, offentlighet og demokrati.

Utfordringer framover

Programmet omfatter relativt stor bredde i tema og problemstillinger, og skulle dekke store kunnskapsbehov. Det tar tid og kreves langsiktig forskning for å bygge opp kompetanse og miljøer, og det har ikke vært mulig å dekke alle programplanens områder fullt ut gjennom seks forskningsprosjekter.

Programstyret mener det har vært et godt grep å koble kultur- og medieforskning i samme forskningsprogram. Selv om de to sektorene er forskjellige og har ulike utfordringer, vil digitalisering og endrede økonomiske rammevilkår berøre begge sektorene. Det er glidende overganger mellom kultur og medier, og det er ikke alltid en klar grense mellom de to områdene. Det vil være mange felles problemstillinger og møtepunkter, som det er nyttig å få belyst i sammenheng.

Programstyret vil imidlertid understreke at koblingen mellom kultur og medier ikke må bli en begrensning for forskningen. Selv om det i utgangspunktet er positivt å oppfordre til prosjekter som ser større sammenhenger, bør det ikke kreves av alle prosjekter. Generelt er det krevende å planlegge og gjennomføre store forskerprosjekter. Det kan med fordel gis rom for større variasjon, med mulighet for både større prosjekter og mindre prosjekter som går mer i dybden innenfor avgrensede tematikker. Selv om store og ambisiøse prosjekter er et godt initiativ for å koble flere områder og perspektiver, og for å styrke rekruttering med stipendiater, vil programstyret anbefale at det framover gis større rom for prosjekter med varierende omfang.

KULMEDIA har vært det første handlingsrettede program om kultur- og mediesektoren, og tidsfaktoren ved å skulle føre to forskningsfelt sammen må også tas med i betraktning. Det tar tid å oppnå resultater når man ønsker å bygge opp forskningsfelt med tverrfaglig karakter. I så måte har programmets møteplassfunksjon vært viktig, både konferanser og programseminarene for forskere i prosjektene. Det har skapt en arena for faglig diskusjon og utvikling på tvers av tema, fag og forskningsfelt, styrket tverrfagligheten og vært en møteplass for forskere og aktører i sektorene. Det er behov for tverrfaglig forskning for å møte mange av dagens samfunnsutfordringer, også i kultur- og mediefeltet, men det tar tid å etablere gode tverrfaglige samarbeid. Det tar også tid å få nye forskningsmiljøer til å engasjere seg i kultur- og medieforskning. En mulighet kan være å legge til rette for forprosjekter eller nettverksprosjekter der det kan stilles krav om samarbeid, innretning, tema m.m.

Digitalisering vil fortsatt skape store utfordringer for kultur- og mediesektoren, og det vil fortsatt være behov for å styrke forskningen i hele bredden av programmet. Programstyret vil i tillegg peke på at det er særlig behov for forskning om økonomiske endringstrekk på kultur- og mediefeltet, et felt som foreløpig ikke er godt nok dekket.

Vedlegg

Prosjektoversikt

KULMEDIA-prosjekter

Prosjektittel	Institusjon og prosjektleder	Samarbeidspartnere
Media Use, Culture and Public Connection: Freedom of Information in "The Age of Big Data" (MeCIn)	Hallvard Moe Universitetet i Bergen, Medievitenskap	Universitetet i slo/medievit. Institutt for samfunnsforskning - ISF OsloMet
Cultural Heritage Mediascapes: Innovation in knowledge and communication practices	Palmyre Pierroux Universitetet i Oslo, Utdanningsvit/pedagogikk	Nasjonalmuseet Samarbeidsrådet for biologisk mangfold Atelier Oslo AS Div. A Arkitekter
Digitization and Diversity - Potentials and challenges for diversity in the culture and media sector	Anne-Britt Gran Handelshøyskolen BI	NTNU Nasjonalbiblioteket Københavns universitet Mediebedriftenes Landsforbund Norges museumsforbund Film&Kino
The ALM-field, Digitilization and The Public Sphere	Ragnar Audunson OsloMet, Arkiv-, bibliotek- og informasjonsfag	Universitetet i Tromsø Høgskulen Vestlandet Nasjonalbiblioteket Uppsala Universitet Københavns universitet National Library of Hungary HTW Chur - University of Applied Sciences Potsdam University of Applied Sciences
Disruptive Change and New Media Policies: A Field Approach	Rune Karlsen Institutt for samfunnsforskning - ISF	Universitetet i Oslo, medievit Høgskolen Innlandet
Music on demand: Economy and copyright in a digitised cultural sector	Yngvar Kjus Universitetet i Oslo, musikkvitenskap (inkl. medievit og juridisk fak)	Bournemouth University

**Publikasjonen kan lastes ned fra
www.forskningsradet.no/publikasjoner**

Norges forskningsråd
Drammensveien 288
Postboks 564
1327 Lysaker

Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01
post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no

Utgiver:
© Norges forskningsråd
Kultur- og mediesektoren – KULMEDIA
www.forskningsradet.no/kulmedia

Omslagsdesign: Design et cetera AS

Oslo, mars 2019

ISBN 978-82-12-03759-5 (pdf)